

Величко О.И. Позитивный имидж судебной власти Украины и его структурные элементы. – Статья.

В статье охарактеризовано и определено содержание понятия «позитивный имидж судебной власти», установлены и проанализированы его структурные элементы, а также осуществлена их системная характеристика.

Ключевые слова: имидж, положительный имидж, судебная власть, положительный имидж судебной власти, элементы имиджа судебной власти.

Velichko O.I. Positive image of department judicial of Ukraine and him structural elements. – Article.

The article describes and defines the concept of "positive image of the judiciary," set and analyzed its structural elements, and given their systemic response.

Keywords: image, positive image, the judiciary, the positive image of the judiciary, the elements of the image of the judiciary.

УДК 346.1

О.А. Воловик,
*кандидат юридичних наук, доцент,
докторант кафедри господарського права,
Східноукраїнський національний університет
імені Володимира Даля*

**СУСПІЛЬНА ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ
ЗАМІСТЬ ГОСПОДАРСЬКОГО ПОРЯДКУ:
ПРОБЛЕМИ МЕТОДОЛОГІЇ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА**

Розглянуто стрижневу конструкцію теорії господарського права – суспільний господарський порядок, що її розроблено у межах догматичної наукової парадигми права. Це ускладнює розробку методологічних засобів для аналізу економічної ефективності господарського права (законодавства) за допомогою привнесення зовнішніх критеріїв аргументації.

Ключові слова: суспільний господарський порядок, суспільна економічна ефективність, господарське право.

Суспільний порядок безсумнівно є цінністю кожної цивілізованої держави. Але справжній порядок існує лише у тих щасливих країнах, де функціонує його інституціональний механізм, як системи, що регулюється балансом взаємодії ефективних формальних і неформальних правил.

Економічна система кожної країни завжди підкоряється певному порядку. І для неї немає значення – встановлено цей порядок офіційною державою (дією формальних правил) або т.з. «тіньовою парадержавою»

(неформальними правилами) [1]. Економічна система завжди у межах «правил гри»: чи то за законом, чи то «за поняттями». З огляду на масштаби тіньової економіки в Україні (на рівні 50-60% ВВП), очевидно, що її неписані правила працюють не менш ефективно, ніж масив формального економічного права (законодавства), попри відсутність офіційної доктрини, роз'яснень та коментарів науковців.

Суспільний господарський порядок визнається стрижневою категорією господарського права: за його допомогою сформульовано ключовий господарсько-правовий метод – рівне підпорядкування усіх суб'єктів господарювання суспільному господарському порядку [2]. Його утвердження визначено за мету правового регулювання господарської діяльності, про що зазначено у преамбулі Господарського кодексу України [3].

Теоретична розробка цієї категорії належить видатному представнику донецької школи господарського права проф. Знаменському Г.Л. (зокрема, [2; 4]). Але у подальшому, окрім упередженої позиції деяких цивілістів, пов'язаної із запереченням Господарського кодексу в цілому, питання теорії суспільного господарського порядку не отримали конструктивного розвитку. Методологічні питання у господарсько-правовій галузі поодинокими спробами висуваються на порядок денний, зокрема, І. Дойніковим, який порушує політекономічні проблеми (у ракурсі міждисциплінарних підходів до вивчення господарського права) [5], В. Джунем, який пропонує розвивати методологію економічного аналізу права, що отримала успішний розвиток у США [6]. Але в цілому, як визнає Г.Л. Знаменський, увага до методології досліджень у сфері господарського права в останні роки значно ослабла, хоча невідкладна ґрунтовна розробка методологічних засобів на рівні як правової системи в цілому, так і окремих галузей, нині є вкрай актуальною [7].

З міркувань розвитку методології господарсько-правових досліджень, у цій роботі реалізовано спробу привернути увагу до переосмислення базової конструкції господарського права - суспільного господарського порядку, оскільки її світоглядне (парадигмальне) та утилітарне (прикладне) значення уявляються відправними для методологічних зрушень у господарському праві та законодавстві з економічним змістом в цілому.

Об'єктом статті є теоретична конструкція суспільного господарського порядку, як основи стрижневого методу господарського права, а предметом – наукові витоки її походження. Метою статті є з'ясування методологічного значення конструкції суспільного господарського порядку та визначення перспектив наукового розвитку у цій площині.

Ефективність господарського закону залежить не тільки від його формальної досконалості, але й від відповідності (адекватності) наративу – історичній реальності, в якій існує адресат його впливу (зокрема, здійснюють господарську діяльність суб'єкти господарювання). Але в офіційній правовій доктрині (законодавстві) звичайно не прийнято констатувати, що, наприклад, замість суспільного господарського порядку ми тимчасово маємо великий неформальний (тіньовий) сектор (але це також певний «поря-

док», а не хаос). Але це слід обов'язково враховувати, стримуючи пафосні сентенції. У той же час не треба відмовлятися від ідеалів, мова про інше - слід відокремлювати ідеали від ілюзій, будуючи відповідну політику (права/законодавства, економіки тощо).

Конструювання поняття «суспільний господарський порядок» було обумовлено прагматичною науковою причиною – дати обґрунтування ключовому (галузевому) методу господарського права, який здатний інтегрувати різні методи (обов'язкових та автономних рішень). Відома історія непростого становлення господарського права як окремої галузі у системі (пострадянського) українського права вимагала термінових зусиль наукового фундаменталізму. Це завдання для його виконавців не уявлялося простим, виходячи із скрутних теоретичних можливостей поєднання різних правових явищ приватної та публічної (адміністративної) природи [8, 25]. Нарешті еврика пролунала з відкриттям «третього елементу» - суспільного господарського порядку, під яким розуміється пануючий у суспільстві уклад матеріального виробництва, заснований на положеннях Конституції, нормах права, моралі, народних звичаях і традиціях; стратегічних економічних рішеннях, що їх ухвалено вищою законодавчою владою; такий, що забезпечує гармонізацію приватних і публічних інтересів, стимулює зростання матеріального добробуту народу. Таким чином було сформульовано головну вимогу ключового методу господарсько-правового регулювання – «рівне підпорядкування усіх суб'єктів господарювання суспільному господарському порядку» [8, 26-27].

Альтернативою суспільному господарському порядку, - вважали розробники, - є хаос в економіці. І найкращою юридичною відповіддю на завдання формування в Україні «правового поля» змішаної економіки, де б знайшли гармонійне поєднання публічні і приватні інтереси (державне і ринкове регулювання), вбачалася саме сформульована максима «суспільного господарського порядку» [8, 26].

Але, як вже зазначалося, у господарського правопорядку існує ще одна альтернатива – порядок тіньової економіки. Якщо вважати це хаосом (хоча навряд чи), то він переважає над «правовим полем» офіційної економіки, демонструючи поглинаючий ефект. Відсутність дієвих важелів (методів) забезпечення суспільного господарського порядку нівелює саму його ідею. Більш того, на наш погляд, він, будучи романтичною квінтесенцією господарсько-правової теорії, у сучасних умовах певним чином заважає верифікації та емансипації концепції господарського права, яка нами жодним чином не заперечується. Отже, в цій роботі відстоюється наступна головна теза: догматична абстракція «суспільного господарського порядку» не дозволяє господарсько-правовій концепції знищити сумніви у її очевидності, наблизившись до економічної ефективності як стрижневої цінності (регулювання) господарської (економічної) діяльності.

Маючи міцну традицію доктриналізму та законодавчого формалізму в якості спадщини радянської правової науки, багато сучасних науковців успішно (з позицій своїх статусів) «продовжують існувати в «раю право-

вих концепцій» (образ відомої роботи Р. Ієрінга – прим. авт.) та «чотирьох стінах кодексу» [9, 13]. Так, не лише за допомогою розвинутого образного мислення, російський юрист В. Семеусов вбачає «купол» з господарсько-правовими ідеями, на якому викарбовано сакральне - «суспільний господарський порядок» (цит. за: [8, 27]).

Але будьмо реалістами - як зазначає А. Карапетов, модернізацію країни буде утруднено, якщо правознавці відстороняться від рішення нагальних проблем правових реформ та замкнуться у прекрасному замку абстрактних правових концепцій, формальної логіки та лінгвістичних вишукувань, залишив політико-правовий порядок денний на відкуп економістам або безпосереднім «правотворцям» (законодавцєві, суддям) [9, 13].

Не занурюючись глибоко (у форматі статті) до з'ясування питань про догматику та політику права, відзначимо, що головним питанням догматики є «що таке право?», а політики - «яким право має бути?», тобто йдеться про конкуренцію формальної та змістовної раціональності.

Слід приєднатися до думки російського колеги, що більшість сучасних вітчизняних досліджень у галузі цивільного права (в Російській Федерації проблеми господарського (комерційного) права входять до загальної наукової спеціалізації цивілістики – прим. авт. О.В.) можна поділити на дві групи, що знаходяться в єдиному тренді догматичної наукової парадигми:

а) герменевтичні текстуальні дослідження (кодексів і законів) з метою знаходження таких варіантів інтерпретації, які б могли узгодити розрізнені і часто хаотичні норми (коментаторська лінія, що йде від французької школи екзегези);

б) маніпуляції із поняттями та абстрактними правовими концепціями з метою побудови найбільш формально-логічної структури відповідних правовідносин (пандектистика за класичним німецьким зразком, яка мала великий вплив на дореволюційних російських юристів та багато після).

«Творчий початок» переважно зводиться до пошуку формальної раціональності права та більш логічно/лінгвістично досконалих узагальнень; «вищим пілотажем» вважається індуктивне формування (на основі розрізнених законодавчих норм) якоїсь нової правової концепції, яка б могла зайняти своє (окреме) місце та при цьому вписати до існуючої систематики права «безгоспні» (до інших концепцій) норми; високо цінуються маніпуляції з існуючими концепціями та класифікаціями, але найбільш улюблене зайняття «догматиків» - дискутування про поняття та визначення, які б могли краще відобразити зміст відповідного правового інституту [9, 11-12].

Виходячи з вихідних умов наукового пошуку конструкції суспільного господарського порядку: вона «повинна бути у необхідній мірі «юридизованою» та «працювати» у господарському праві», для чого їй «були надані» наступні функції: слугувати економіко-правовою основою господарювання, виконувати роль головного принципу господарсько-правового регулювання, виражати мету господарського законодавства (у правовому аспекті), бути ключовим ланцюгом у методі господарського права [4, 73-

74], слід констатувати, що вона є виключно продуктом доктринальної правової наукової парадигми. Категорія суспільного господарського порядку добре роз'яснює – «чим вона є», але не пристосована для розмірковувань на temu – чому в реаліях у нас немає такого порядку?

Не заперечуючи великої важливості рутинної роботи щодо систематизації права (кодифікації, шліфування понятійного апарату і т.ін.), особливо у сучасних умовах «інфляції права», коли вислів «ніхто не може посылатися на незнання закону» не був настільки оманливим, як сьогодні (Н. Рулан) (цит. за: [10]), у той же час не можна обмежуватися пошуками формальної раціональності права, бо суддям, законодавцям, юристам-практикам потрібні практичні аргументи та відповіді на кшталт: До чого призведе те чи інше рішення? Що воно здатне змінити? Якими будуть наслідки для суспільства (економіки) у випадку того чи іншого рішення? [9, 12].

Відповіді на ці питання потребують іншого економіко-правового дискурсу, до якого мають бути залучено зовнішні (відносно до права) критерії оцінки (на відміну від доміант системності та когерентності правової системи у догматичній парадигмі). А будь-яка зовнішня до права цінність завжди ґрунтується на певній ідеологічній платформі.

Ідеологія – це те, від чого право континентальної (доктринальної) традиції віками відхрещувалося. Юридичні абстракції (концепції, фікції, презумпції та ін.) та нормативізм (слідкування «букві закону») дозволяли перекладати відповідальність за соціальні наслідки на ефемерне «право» (правову систему), а іманентна лояльність права до держави/ державної політики гарантувала, що таке перекладання буде переконливим з позицій наукового знання.

У той же час, як свідчить історія, доктринальна традиція була знайомою не тільки в Європі, але й на американському континенті. Але у США вона (т.з. ленгделіанський формалізм) не просто не прижилась – на початку ХХ ст. її вирвали з корінням представники школи правового реалізму (Холмс, Паунд), ідеї яких зробили ефективне щеплення американським юристам від зайвих схоластичних вправ.

Але «демистифікація права» відбувалася і у німецькомовній Європі – відомий юрист Р. Іерінг після повного розчарування у пандектній гегемонії розпочав відому боротьбу за вільне право, яка згодом трансформувалася у його поглядах в юриспруденцію інтересів.

У той же час, як зазначають західні дослідники, головною відмінністю між правовими новаторами у США та Німеччині було те, що американці за допомогою залучення відкритих (зовнішніх) способів аналізу права повністю зруйнували основи «механічної юриспруденції», а німці лише почали шукати альтернативи, не змінюючи традиційних способів аргументації. Навіть щодо Р. Іерінга, німецького апологета боротьби за вільне право, висловлюється думка, що він став заручником «ефекту колеї» (залежності від попереднього шляху) (Грехеніг, Гелтер), а у його юриспруденції інтересів «схоластична традиція продовжила своє існування, але тільки у новій формі» (Хергет) (цит. за: [11]).

Однак американські правові реалісти лише розчистили простір для реконструкції правової теорії – для її наповнення потребувалася певна теорія та відповідна їй ідеологія (як система ідей, уявлень, понять [12, 256]).

В умовах ліберального соціально-політичного руху молоді американської держави (кінець XIX - початок XX ст.) це місце зайняла економічна ідеологія утилітаризму (родоначальником якої вважається Ієремія Бентам [13, 98-101]) з головною цінністю (критерієм) ефективності - оптимального для суспільства розподілу ресурсів при мінімальних трансакційних витратах. У суспільстві поширилося утилітаристське розуміння права, яке прагне досягнення конкретних соціальних цілей, та розгорнулися дискусії про політичні наслідки судових рішень тощо. Саме це призвело до того, що у правовій науці, представники якої почали активно опановувати навички економічного аналізу, згодом виник потужний науковий напрям економічного аналізу права, який сьогодні вважається елементом правової культури американців. З 1960-х років у США домінуючим типом правового мислення став т.з. екстерналістський погляд на право як сферу, що її може бути досліджено методами будь-якої суспільної науки, на відміну від німецької традиції, де право розглядається як автономна дисципліна, що має власні наукові методи та не залежить від решти суспільних наук [11].

Завдяки слідкуванню у правових рішеннях конкретній зовнішній цінності – суспільній економічній корисності, сучасні економісти США визнають первинну заслугу у побудові американського капіталізму саме за американськими суддями (і судовий прецедент – лише питання форми).

Німецька правова наука пішла іншим шляхом. Як відзначають західні дослідники, на відміну від США, у правовій теорії Німеччини (після критики формалізму/доктриналізму) вакууму як такого не виникало [11]. Крім того, правова наука займала чіткі антиутилітаристські позиції, слідкуючи трансцендентальним напрямом. І цьому є пояснення, бо на німецьку наукову думку неабиякий вплив мав традиційний німецький ідеалізм (Кант), а після Другої світової війни Німеччина поспішала реабілітуватися в очах світової спільноти. І для укріплення антифашистського іміджу аж ніяк не сприяли ідеї утилітаризму.

У допитливому розумі може виникнути питання – чому ж сучасна американська та німецька економіка вважаються однаково успішними, не дивлячись на різні правові традиції (системи)? Відповідь така – тому що між ними (економікою та типом правової системи) не існує лінійної залежності. Успішність цих суспільств можна пояснити тільки унікальним шляхом (матрицею) розвитку кожного з них, що набагато залежить від соціокультурних відмінностей нації (національного характеру, менталітету), проявляючись у ставленні до сім'ї, роботи (справи), колективу (соціуму), держави (політики) тощо.

Україна, стосовно своїх соціокультурних передумов, до Німеччини знаходиться не ближче, ніж до американців, тому їх ідеологічні платформи та відповідні наукові теорії (та вірність власним науковим традиціям) необхідно зважувати з однаковою неупередженістю.

Господарсько-правова конструкція «суспільного господарського порядку» виявляється співзвучною німецькій теорії господарського порядку – т.з. ордоліберальній концепції Фрайбурзької школи, лідерами якої вважаються економіст Вальтер Ойкен та юрист Франц Бьом. Але з'ясуємо – чи то є лише лінгвістична схожість?

Наукові пошуки Фрайбурзької школи відбувалися у кризові для Веймарської республіки 1920-1930 р.р., коли ослаблені елементи колишнього державно-монополістичного капіталізму в умовах політики державної підтримки крупних монополій доповнилися картелями, а все більша кількість політиків та вчених схилилася до стратегії силових рішень та протидії «вопрогам держави», що врешті-решт призвело до влади націонал-соціалістів.

Категорію господарського порядку Ойкен вивів у своїй роботі «Основи національної економії» (1940) при дослідженні різних економічних систем. З позицій сучасних економічних теорій, його підхід скоріше тяжіє до (нео)інституціонального (інституціональної економіки), оскільки ним фактично були визначені окремі інституціональні елементи та принципи системи, яка згодом отримала назву соціального ринкового господарства.

В основі ойкеновської концепції господарського порядку знаходиться наступна теза: не ідеологія та не виробничі відносини, а принципи та правила господарювання і економічного управління відрізняють одну економічну систему від іншої. В умовах того чи іншого типу господарювання формально однакові інститути можуть вести себе по-різному. Але що може стати критерієм для їх адекватного вибору? Ойкен посилався на тонке чуття історичних фактів, що внаслідок своєї «ненауковості» ставало предметом для гострої критики [14].

Визнаючи те, що господарські порядки можуть «конструюватися» владою або виникати «природним чином», бути ефективними та неефективними, демократичними та авторитарними, конкурентними або кооперативними, більш або менш соціально орієнтованими, Ойкен та його соратники поділяли відому думку, що добрий порядок потрібно постійно наводити (тобто, встановлювати). Виходячи з цього, величезне значення набуває держава (політика), яка повинна не тільки підтримувати порядок, а й визначати його найважливіші характеристики («держава організує ринок, проводячи політику порядку») – як зазначають дослідники, ця специфічна німецька концепція і досі становить основу розробок в галузі економічної політики [14].

Але у правовому ракурсі ойкенивської концепції господарського порядку слід зауважити на наступному. Як справедливо відзначають сучасні дослідники, вона виходила з економічного обґрунтування законів, а не аналізу їх застосування (і це певним чином перегукується із девізом журналу «Економіка та право», який видається під егідою донецької школи господарського права: «Економіці – правове забезпечення, законам - економічне обґрунтування»; прим. авт. - О.В.), хоча в умовах суттєвої зміни (трансформації) господарського та правового порядку саме такий підхід становиться вельми необхідним [14].

Соратник Ойкена – юрист Франц Бьом, критикуючи німецьке імперське законодавство, що перетворило Німеччину початку ХХ ст. на країну картелів, критикував і тодішню (законну) позицію суддів, які вважали заборону картелів державним викривленням ринку. Юристи, на його погляд, попри високу кваліфікацію, виявилися некомпетентними, бо не розуміли суті економічних процесів, не враховували особливостей господарсько-політичних заходів (у поняттях економічного аналізу права зазначена суддівська поведінка має назву «раціонального невідання» - прим. авт. О.В.). Роботи Бьома становлять сплав юридичного та економічного аналізу, що його проведено з урахуванням політичних факторів, та дуже далекі від звичайного німецького догматизму – ідеальна, теоретично досконала, але така, що не реалізується, модель не увяляла для Бьома інтересу [14]. Хоча виняток його правового мислення лише підкреслював правило.

Бьом реалістично зауважував, що жодний, навіть найдосконаліший закон не запровадить стовідсоткову конкуренцію та не знищить повністю економічну владу на ринку, тому слід зосередитися на головних пріоритетах. Під сильною державою він розумів таку, яка є максимально вільною від впливу груп приватних інтересів (тобто, рівно- та далеко віддалену від олігархів); не ту, що роздає пільги, а використовує політичну владу для створення умов чесної конкурентної боротьби на ринку, який є вільним від влади кого б то не було, – саме у формуванні сприятливих рамкових умов для підприємництва (господарювання) Бьом вбачав сильну політику господарського порядку [14].

Отже, як зазначає В. Гутник, якщо максималіст Ойкен вимагав суворо дотримуватися принципів конкурентного господарського порядку (через ризик їх деформації вільним застосуванням), прагматик Бьом був здатний створити технологію реалізації принципів вільного порядку, – і у цьому вони доповнювали один одного, бо концепція повинна бути технологічною з урахуванням соціального середовища, розстановки політичних сил, лобіювання і т. ін. [14].

На технологічність, але вже сучасного господарського права, звертає увагу академік В. Мамутов: «господарське право можна розглядати як «право технології сучасного господарювання», макро- та мікротехнологій організації та здійснення господарської діяльності. Розробка та реалізація цих технологій потребують знання не просто правової теорії та практики, але й економіки сучасного господарства, сучасного досвіду управління ним. Зміст сучасного господарського права – це у значній мірі правила економіко-технологічного характеру, адекватні або, у всякій мірі, такі, що враховують, вимоги об'єктивних економічних законів, особливості змішаної економіки; вони виступають у якості правового забезпечення економічної політики, яка віддзеркалює вимоги цих законів, відображає та юридично закріплює її напрями» [15].

Але не варто абсолютизувати «направляючу» роль економічної складової (економічних законів, політики, бо сучасні кризи в черговий раз похитнули деякі засадничі уявлення про економіку та адекватність економічної

політики). У той же час економічність (економічна ефективність як мета) господарського права навряд чи може заперечуватися, і до дослідницької програми юристів-господарників природно додавати більш широкий зріз у площині як правового, так і економічного виміру, а також соціальної, політичної сфери та ін.

Саме з цих міркувань В. Джунь пропонує розвивати методологію, яка широко відома на Заході, – економічного аналізу права, що дозволить здійснювати оцінку наслідків реального чи прогнозованого застосування господарського законодавства за допомогою використання інструментарію економічної теорії. Він слухаю зазначає, що «у наукових роботах із тематики господарського права явно бракує досліджень аксіологічних аспектів запропонованих його авторами нормативних моделей, як правило, не визначаються критерії економічного і соціального виміру для пізнання їх ефективності. Саме тому Господарський кодекс України містить істотні недоліки, які використовуються опонентами концепції господарського права для його дискредитації» [6, 154].

Але наведена прагматична пропозиція (яку, до речі, не так просто реалізувати у площині догматичної традиції, що стала в нас прикриттям для суцільного «раціонального невідання», але слід колись починати) стикається з категоричним неприйняттям з боку корифеїв господарсько-правової науки. Так, Г.Л. Знаменський вважає за науковий моветон оцінювати «результативність правового регулювання в термінах і категоріях не юридичної, а економічної теорії» [7]. Свої великі сумніви він висловлює щодо відомих постулатів, висунутих одним із засновників «економічної теорії права» Р. Познером: «право виключно залежить від економіки; правова система повинна бути ... імітатором ринку; критерій ефективності правових рішень повинен відповідати критерію економічної ефективності; право – це юридичний аналог ринку в системі прецедентного права, а економічний ефект створюється саме суддею, що розглядає справу» [7], хоча навряд чи таке їх розуміння можна визнати повністю адекватним ортодоксальній думці.

Але, на наш погляд, головною причиною неприйняття економічного аналізу права є його інший (екстерналістський) погляд на право, який є майже несумісним з науковою парадигмою доктриналізму (інтерналістським підходом). Так, з позицій останнього Г.Л. Знаменський щиро вважає, що «право виконує активну роль: не тільки «імітує», але й найчастіше породжує, направляє, стимулює й контролює», а «парадигма праворозуміння» економічного аналізу права (в якій втілено екстерналістський погляд на право – прим. авт. О.В.) суперечить принципу верховенства права [7], який, до речі, є центральною категорією позитивізму.

Таким чином, у господарсько-правовій науці назріває необхідність перегляду не концепції господарського права (як спеціального регулювання господарської діяльності (за межами Цивільного кодексу) в умовах змішаної економіки), а наукової парадигми, у межах якої утримувалася ця ідея (концепція), оскільки остання не витримує емпіричної перевірки та не до-

звляє привнести до правового аналізу зовнішні критерії оцінки, головним (природним) з яких (для господарського права) є (суспільна) економічна ефективність.

Можна звичайно продовжувати вимірювати результати економіко-правового впливу через абстрактні «гармонійність», «збалансованість», «адекватність», «оптимальність» і т. ін. ефемерні критерії, які «з дотриманням принципу верховенства права зводяться до куполу суспільного господарського порядку». Навіть, якщо і очікується оголошена економічна ефективність якогось правового акту, це знову-таки, з абстрактних (умовних) юридичних міркувань. А ось оцінювати ефективність закону з позицій економічної теорії ми не можемо, бо це нібито суперечить принципу верховенства права (хоча скоріше - через некомпетентність в економічній теорії). Як уявляється, з такою «дослідницькою програмою» у XXI ст. відстоювати позиції господарсько-правової концепції (у світлі конкретних правових рішень та наслідків їх втілення у реальному житті) буде дедалі складніше.

Не так страшний американський «економічний аналіз права», як його малюють патріотично налаштовані науковці та стереотипи їх свідомості. Незважаючи на походження та навіть природність до умов США, багато його положень можуть бути адаптовано до потреб економічної ефективності не тільки вітчизняного господарського, але й цивільного законодавства (економічного законодавства), економічного правосуддя. Крім того, «економіка права» не обмежується поглядами Р. Познера, а забезпечення цінності суспільної економічної корисності у правових рішеннях не вбачається як проста вправа при більшому наближенні, що визначається за перспективу подальших досліджень.

Сьогодні різницю між континентальним та прецедентним правом вже не варто шукати лише у формі (джерел права, відправлення правосуддя, суддівської логіки) – вона частіше знаходиться у змісті правових рішень. Саме тому відоме «не показуйте мені кодекс – покажіть мені суддю» не нівелює значення закону, а наголошує на значущості вибору людини, що його застосовує. І від того, що така людина може бути «раціонально необізнаною», догматична парадигма права (формальної раціональності) аж ніяк не застраховує.

Література:

1. Варналий З. Уровень тенизации украинской экономики приближается к 60% / З. Варналий // Дело. – 07.12.2009.
2. Знаменский Г.Л. Общественный хозяйственный порядок и законодательство / Г.Л. Знаменский // Государство и право. – 1994. - № 4. – С. 67-69.
3. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 р. // Офіційний вісник України. – 2003. - № 11. – Ст. 462.
4. Знаменский Г.Л. Исследования проблем хозяйственного права в новых условиях / Г.Л. Знаменский // Новое хозяйственное право. Избранные труды: сб. науч. трудов. - К.: Юринком Интер, 2012. – С. 65-79.

5. Дойников И.В. Политэкономические проблемы в курсе предпринимательского (хозяйственного) права / И.В. Дойников // Экономика и право. – 2009. - № 3. – С. 122-128.
6. Джунь В. Методологічні питання дослідження господарського права / В. Джунь // Вісник Академії правових наук України. – 2010. - № 1(60). – С. 154-168.
7. Знаменський Г.Л. Про методологію правотворчості без лукавства і спекуляцій / Г.Л. Знаменський // Юридичний вісник України. – 2011. - № 19 (7-13 травня).
8. Знаменский Г.Л. Принципы и методы правового регулирования хозяйственной деятельности / Г.Л. Знаменский // Новое хозяйственное право. Избранные труды: сб. науч. трудов. - К.: Юриком Интер, 2012. – С. 20-29.
9. Карапетов А.Г. Политика и догматика гражданского права: исторический очерк / А.Г. Карапетов // Вестник Арбитражного Суда Российской Федерации. – 2010. - № 4. – С. 6-69.
10. Честнов І. Посткласична теорія права: контури нової парадигми [Електронний ресурс] / І. Честнов // Право України. – 2011. - № 8. – Режим доступу: <http://www.info-pressa.com/article-1193.html>
11. Грехениг К., Гелтер М. Трансатлантические различия в правовой мысли: американский экономический анализ права против немецкого доктринализма [Електронний ресурс] / К. Грехениг, М. Гелтер // Вестник гражданского права. – 2010. - № 6 (том 10). – Режим доступу: http://www.juristlib.ru/book_7122.html
12. Словарь иностранных слов / Под ред. И.В. Лехина и проф. Ф.Н. Петрова. – М.: Гос. изд-во иностранных и национальных словарей, 1954. – 853 с.
13. История экономических учений: Учеб. Пособие / Под ред. В. Автономова, О. Ананьина, Н. Макашевой. – М.: ИНФРА-М, 2003. – 784 с.
14. Гутник В.П. Теоретическое обоснование политики хозяйственного порядка и ее основные принципы: (Интернет-конференция «Социальное рыночное хозяйство: концепция, практически опыт и перспективы применения в России») [Електронний ресурс] / В.П. Гутник. – Режим доступу: <http://ecsocman.hse.ru/text/16210039.html>
15. Мамутов В.К. Хозяйственный кодекс в системе правового обеспечения экономики в Украине [Електронний ресурс] / В.К. Мамутов // Юридичний вісник України. – 2011. - № 6-7. – Режим доступу: http://www.iepd.dn.ua/Stat_20.htm

Воловик О.А. Общественная экономическая эффективность вместо хозяйственного порядка: проблемы методологии хозяйственного права. – Статья.

Рассмотрена стержневая конструкция теории хозяйственного права – общественный хозяйственный порядок, которая выработана в рамках догматической научной парадигмы права. Это усложняет разработку мето-

логических средств для анализа экономической эффективности хозяйственного права (законодательства) с помощью привнесения внешних критериев аргументации.

Ключевые слова: общественный хозяйственный порядок, общественная экономическая эффективность, хозяйственное право.

Volovik Oksana Anatolyevna. Social cost-effectiveness for the economic order: problems of Methodology of Economic Law. – Article.

Considered pivotal design theory of economic law - social economic order, which is developed in the framework of the scientific paradigm of dogmatic law. This complicates the development of methodological tools for analyzing the cost-effectiveness of economic law (legislation) with the introduction of external criteria argument.

Keywords: social economic order, social economic efficiency, economic law.

УДК 343.12

З.С. Галаван,
*кандидат юридичних наук,
заступник начальника, начальник слідчого управління
ГУМВС України в Харківській області*

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ
ПОДАТКОВОЇ МІЛІЦІЇ, ЯК ПРАВООХОРОННОГО ОРГАНУ**

В статті охарактеризовано правове регулювання діяльності податкової міліції, як правоохоронного органу, визначено її права та обов'язки, окреслено проблеми у відповідному правовому регулюванні та запропоновано шляхи його вдосконалення.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, податкова міліція, правоохоронні органи.

Реалізація правоохоронної функції держави здійснюється через систему відповідних державних органів. Свое місце у цій системі займають і Державні податкові органи, для яких реалізація правоохоронної функції є, хоча і не визначальним як, скажімо, для органів внутрішніх справ, проте одним із основних напрямків їх діяльності.

Проблематика діяльності правоохоронних та судових органів привертала увагу таких науковців як: В.П. Божєв, Б.М. Тертишник, Ю.М. Грошевий, В.С. Зеленецький, В.Г. Гончаренко, Є.Г. Коваленко, М.С. Алексєєв, І. І. Карпець, Ю.І. Азаров, В.Г. Фатхутдінов, Е.Г. Лукьянова, С.О. Заїка, М.С. Строгович, Л.М. Лобойко, В.Т. Маляренко, М.О. Чельцов, О. Г. Шилов, В.Т. Маляренко, В.Г. Даєв, П.А. Лупинська, Л.Д. Кокорев та ін.. Проте, незважаючи на достатньо пильну увагу правників до да-